

PM till den blivande statsministern

Från den gemensamma planeringsgruppen

Det svåraste men också viktigaste problemområdet, som den kommande regeringen måste ta ställning till, är det statsfinansiella. Den gemensamma planeringsgruppen har därför ägnat dessa frågeställningar särskild uppmärksamhet.

Gruppens analys av de statsfinansiella frågorna med koncentration på budgetunderskottet och statsskulden har publicerats i "Analys av budgetunderskottet 1970-1982".

I denna PM, den tredje i raden av PM till den blivande statsministern, redovisar den gemensamma planeringsgruppen ett handlingsprogram byggt på nämnda analys.

Vårt lands *budgetunderskott* hade under första delen av 1970-talet ökat årligen med i genomsnitt 12%. Ökningstakten låg i intervallet 10-13% med 1976 som ett undantag; ökningen låg det året på 6%.

Perioden fram till 1977, då den nya regeringen tog vid, präglades av en snabb ökning av statens inkomster. Utgifterna växte emellertid i en ännu snabbare takt. Följden blev ett ökande budgetunderskott. Men från 1977 byttes inkomstökningen mot en minskning allt medan utgifterna fortsatte att öka.

Svensk Tidskrift fortsätter här presentationen av PM till en nytilträd regering. Innehållet i dessa PM uttrycker inte nödvändigtvis Svensk Tidskrifts uppfattning. I stället skall de fylla syftet att peka på de beslut som en borgerlig regering måste fatta.

Utvecklingen blev följande:

	<i>Inkomster</i>	<i>Utgifter</i>
1977	./. 2.5	5.5
1978	./. 6.1	3.7
1979	1.4	7.5
1980	./. 1.1	./. 0.2
1981	./. 0.8	2.5
1982	2.3	6.1
Genomsnitt	./. 1.1	4.2

Om inkomster och utgifter utvecklats i samma takt hade budgetunderskottet varit 14 miljarder kronor 1982, dvs det samma som vid maktskiftet 1976. (Denna och följande uppgifter anges i fast penningvärde.)

Ett handlingsprogram

Det växande budgetunderskottet och den räntebelastning detta medför kommer att kräva ett målmedvetet och intensivt arbete av den nya regeringen. Ingen fråga kommer att vara viktigare. Ingen fråga kommer att kräva mera politiskt mod och beslutsamhet.

Regeringen måste fatta följande övergripande beslut för att uppnå ekonomisk balans:

- En ytterligare ökning av budgetunderskottet måste till varje pris undvikas.

- Under den kommande mandatperioden måste regeringen minska statsskulden i relation till bruttonationalprodukten.

- Alla ansträngningar måste göras för att statsskulden under nästkommande mandatperiod upphör att öka i reala termer.

Praktiskt innebär detta en helt ny ekonomisk strategi. Hårdhänta besparingar måste kombineras med minskat skattetryck. Ökat utrymme för företagande

och privata initiativ skall skapas på den offentliga sektorns bekostnad. Stimulans skall ersätta regleringar och politisk styrning.

Prioritering

För att hejda en fortsatt ökning av budgetunderskottet erfordras dels en god insikt i statsfinansernas "sjukdomsbild", dels en hård prioritering inom ramen för ett helt batteri av åtgärder.

Åtgärder med *mycket hög prioritering*: Översyn och "reformer" av transfereringssystemet. Statsutgifterna består till 80% av transfereringar. Följande kostnadsminskningar krävs inom denna sektor under perioden 1985–90:

Kommunala sektorn

Transfereringarna till kommunerna har under den senaste 15-årsperioden ökat med i genomsnitt fyra procent per år. Strävan bör vara att samtliga specialdestinerade bidrag avvecklas.

Företagssektorn

Kostnaderna för företagssektorn har ökat snabbare än för någon annan. Inom områdena arbetsmarknad, energi och näringsliv i övrigt finns besparingsutrymmen på 10–15 miljarder.

Socialförsäkringar

Socialförsäkringsnivån visade under första hälften av 1970-talet en ökningstakt på drygt 20 procent. Under den borgerliga regeringen vändes utvecklingen och en årlig minskning med tio procent uppnåddes. Ytterligare stora besparingar – i storleksordningen 20–25 miljarder – måste uppnås.

Hushållen

Även transfereringarna till hushållen

måste drabbas. Besparingar krävs inom sektorerna barnomsorg, bostäder och livsmedelssubventioner i storleksordningen 20–25 miljarder.

Åtgärder med hög prioritering:

Det krävs en effektivisering av den statliga administrationen för att skapa ett utrymme som är minst lika stort som löneökningarna. Ett första mål är därför att frysa kostnaderna för den statliga administrationen på nuvarande reella nivå. Inom perioden 1985–90 måste en real kostnadsminskning ske i minst samma takt som de ovannämnda transfereringarna.

Statens inkomster

Den socialdemokratiska regeringens reformpolitik under 60-talet och 70-talets första år i kombination med en satsning på en ökande offentlig sektor ledde till en explosion av de automatiska utgiftsökningarna. Dessa bildade huvudingredienserna till "det dukade bordet" av årgång 1976. Allvarligast var att denna politik i förening med löneutvecklingen 1975–76 ledde till en allvarlig minskning av statens inkomster. Skatteunderlaget ökade under den borgerliga perioden endast med 0.5% jämfört med 3.9% under närmast föregående sexårsperiod.

Den insikten och/eller den prognosmetodik som den borgerliga regeringen grundade sin finanspolitik på var uppenbart otillräcklig. Det krävs också stor flexibilitet i regeringens agerande i situationer då konjunkturen förändras och andra ytterligare faktorer kan förväntas påverka statsinkomsterna positivt eller negativt.